

100 év - 100 könyv

Ebben az összeállításban az általam ismert kisebbségtörténeti szakirodalom legjavát gyűjtöttem össze és döntően a munkák szakmai értékére figyeltem és kevésbé arra, hogy aktuális megjelenésüknek milyen jelentősége is lehetett (így maradt el pl. a Medvetánc 1986-os *Jelentések a határon túli magyarok helyzetéről* különszáma összeállítása. Hasonlóképpen kimaradtak a nem magyarul publikált könyvek mint pl. Borsody István szerkesztette alapvető munka *The Hungarians: A Divided Nation*, 1988. és a sajátos szemszögből érdekes munkák mint pl. a SMIKK által kiadott *A kisebbségben élő magyarság kulturális élete a II. világháború után (1945–1980)* 1979–1980. Szintén eltekintettem az erős kisebbségjogi (Balogh Artúr, Búza Barna, Flachbart Ernő, Herceg Géza, Bíró Gáspár) és etnodemográfiai hagyománytól (Kovács Alajos, Rónai András, Révay József, Dányi Dezső, Nyárády R. Károly, Varga E. Árpád, Mirnics Károly) Billegő mérleg, de legalább együtt látjuk.

Bárdi Nándor

Áttekintő munkák

Ablonczy Balázs: *Trianon- legendák*. Budapest: Jaffa, 2015.

Eiler Ferenc: *Kisebbségvédelem és revízió. Magyar törekvések az Európai Nemzetiségi Kongresszuson (1925-1939)* Budapest: Gondolat - MTA Kisebbségkutató Intézet, 2007.

Szarka László: *Duna-táji dilemmák. Nemzeti kisebbségek - kisebbségi politika a 20. századi Kelet-Közép-Európában*. Budapest, Ister, 1998.

Radisics Elemér (szerk.): *A Dunatáj. Történelmi, gazdasági és földrajzi adatok a Dunatáj államainak életéből*. 1–3. k. Bp. Gergely, 1946.

Randolph Braham, Tibori Szabó Zoltán (szerk.): *A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája* 1-3 köt., Budapest: Park, 2007.

Béládi Miklós (szerk.): *A magyar irodalom története*. IV. k. *A határon túli magyar irodalom története 1945–1975*. Bp., Akadémiai, 1982.

Glatz Ferenc (összeáll., szerk.): *Magyarok a Kárpát-medencében*. Bp., Pallas, 1988.

Balassa Iván: *A határainkon túli magyarok néprajza*. Bp., Gondolat, 1989.

Kocsis Károly–Kocsisné Hodosi Eszter: *Magyarok a határainkon túl a Kárpát-medencében*. [2. kiadás] Bp., Tankönyvkiadó, 1992.

Kontra Miklós (sorozatszerkesztő): *A magyar nyelv a Kárpát-medencében*. Budapest: Osiris, MTA KI, 1998-: Szépfalusi István et. al.: *A magyar nyelv Ausztriában és Szlovéniában*, 2012; Fancsaly Éva et. al.: *A magyar nyelv Horvátországban*, 2016; Göncz Lajos: *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*, 1999; Lanstyák István: *A magyar nyelv Szlovákiában*, 2000; Csermicskó István: *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)* 1998;

Görömbei András: *Kisebbségi magyar irodalmak, 1945–2000*. [3. bőv. kiadás.] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2001.

Bihari Zoltán (főszerk.): *Magyarok a nagyvilágban. Kézikönyv a Kárpát-medencében, Magyarország határain kívül élő magyarságról*. Bp., CEBA, 2000.

Kántor Zoltán (szerk.): *A státustörvény. Dokumentumok, tanulmányok, publicisztika*. TLA, Budapest, 2002.

Kocsis Károly etnikai térképsorozata

- Kocsis Károly: *Erdély etnikai térképe – Harta etnică a Transilvaniei – Ethnic Map of Transylvania 1992*. MTA FKI, Budapest, 1997.
- Kocsis Károly: *Szlovákia mai területének etnikai térképe – Národnostná mapa súčasného územia Slovenska – Ethnic Map of the Present Territory of Slovakia 1991*. MTA FKI–MTA KKM, Budapest, 2000.
- Kocsis Károly: *Kárpátalja mai területének etnikai térképe – Etnična karta sjohodnišnogo Zakarpattja (Podkarpattja) – Ethnic Map of Present Territory of Transcarpathia (Subcarpathia) 1941, 1999*. MTA FKI, Budapest, 2001.
- Kocsis Károly: *A Muravidék mai területének etnikai térképe – Etnična karta današnjega Prekmurja – Ethnic map of present territory of Prekmurje 1880–2002*. MTA FKI–MTA ENKI, Budapest, 2005.
- Kocsis Károly: *Az Órvidék mai területének etnikai térképe – Etnische Karte des heutigen Gebiets von Burgenland – Ethnic map of present territory of Burgenland, 1910, 1934, 2001*. MTA FKI, Budapest, 2005.
- Kocsis Károly–Bognár András: *Horvátország pannon területének etnikai térképe – Etnička karta panonskog prostora Hrvatske – Ethnic Map of Pannonian Territory of Croatia 1941, 1991, 2001*. MTA FKI–MTA KKI, Budapest, 2003.
- Kocsis Károly–Kicošev Saša: *A Vajdaság mai területének etnikai térképe – Etnička karta današnje teritorije Vojvodine – Ethnic Map of Present Territory of Vojvodina 1941, 2002*. MTA FKI–MTA ENKI, Budapest, 2004.

Bárdi Nándor: *Tény és való. A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete*. Kalligram, Pozsony, 2004.

Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László: *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Bp., Gondolat – MTA Kisebbségkutató Intézet, 2008.

(Cseh)Szlovákia

Krammer Jenő: *A szlovenszkói magyar serdülők lekvilága*. Szociálpszichológiai tanulmány. Bp., 1935.

Fazekas József (öszéall.): *Vagyunk és leszünk. A szlovenszkói magyarság társadalmi rajza 1918–1945*. Kalligram, Pozsony, 1993.

Angyal Béla: *Érdekvédelem és önszerveződés. Fejezetek a csehszlovákiai magyar pártpolitika történetéből 1918–1938*. Lilium Aurum–Forum, Galánta–Dunaszerdahely, 2002.

Simon Attila: *Telepesek és telepes falvak Dél-Szlovákiában a két világháború között*. Somorja, Fórum, 2008.

Borsody István (szerk.): *Magyarok Csehszlovákiában, 1918–1938*. Méry Ratio, Somorja, 2002.

Jócsik Lajos: *Idegen igában. Húsz év cseh uralom alatt*. Bp., Atheneum, 1940.

Kemény G. Gábor: *Így tűnt el egy gondolat. A felvidéki magyar irodalom története 1918–1938*. Bp., MEFHOSZ 1940.

Turczel Lajos: *Két kor mezsgyéjén. A magyar irodalom fejlődési feltételei és problémái Csehszlovákiában 1918 és 1938 között*. Tatrán–Szépirodalmi, Budapest–Bratislava, 1967.

Filep Tamás Gusztáv: *A humanista voksa. Írások a csehszlovákiai magyar kisebbség történetének köréből 1918–1945*. Kalligram, Pozsony, 2007.

Simon Attila: *Egy rövid esztendő krónikája. A szlovákiai magyarok 1938-ban*. Somorja, Fórum, 2010.

Fábry Zoltán: *A vádlott megszólal*. Madách, Pozsony/Bratislava, 1992.

Tóth László (összeáll.): *"Hívebb emlékezésül ..." Csehszlovákiai magyar emlékiratok és egyéb dokumentumok a jogfosztottság éveiből, 1945–1948.* Kalligram, Pozsony, 1995. 341 p.

Peéry Rezső: *A végzet bábjátéka, avagy Peremmagyarok az idő sodrában.* (Vál., jegyz. Filep Tamás Gusztáv–Tóth László.) Kalligram, Pozsony, 1994. 469 p.

Duray Miklós (összeáll.): *Kettős elnyomásban. Dokumentumok a csehszlovákiai magyarság helyzetéről és jogvédelméről, 1978–1989.* [2. bőv. kiad.] Madách, Pozsony, 1989.

Tóth László (szerk.) Filep Tamás Gusztáv (társszerk.): *A (cseh)szlovákiai magyar művelődés története 1918–1998.* I–IV. k. [I. Történelem, Szociológia, demográfia, nyelvfejlődés, nyelvhasználat, a mindennapok kultúrája, egyház és vallás, II. Oktatásügy – közművelődés – sajtó, rádió, televízió, III. Irodalom, tudomány, könyvkiadás – színház – képzőművészet – ének, zene – tánc, IV. Művelődéstörténeti kronológia – könyvészet – mutatók] Ister, Budapest, 1998–2000.

Gyönyör József: *Államalkotó nemzetiségek. Tények adatok a csehszlovákiai nemzetiségekről.* Pozsony: Madách, 1989.

Popély Árpád: *A csehszlovákiai magyar kisebbség történeti kronológiája 1945-1992.* Somorja, Fórum, 2006.

Liszka József: *A szlovákiai magyarok néprajza.* Bp.—Dunaszerdahely, Osiris—Lilium Aurum, 2002.

Fazekas József–Hunčík Péter- Tóth Károly (szerk.) *Magyarok Szlovákiában I. Összefoglaló jelentés (1989–2004); II. Fazekas József–Hunčík Péter (szerk.): Dokumentumok, kronológia (1989–2004); III. Csanda Gábor–Tóth Károly (szerk.): Kultúra (1989–2006); IV. László Béla–A. Szabó László–Tóth Károly (szerk.): Oktatásügy (1989–2006)*] Lilium Aurum–Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja–Dunaszerdahely, 2006.

Vadkerty Katalin: *A kitelepítéstől a reszlovalizációig. I-III. Trilógia a csehszlovákiai magyarság 1945–1948 közötti történetéről.* Pozsony, Kalligram, 2007.

Popély Árpád: *Fél évszázad kisebbségben. Fejezetek a szlovákiai magyarság 1945 utáni történetéből.* Somorja: Fórum, 2014.

Szarka László: *A multietnikus nemzetállam.* Pozsony: Kalligram Kiadó, 2016.

Kárpátalja

Fábry Zoltán: *Az éhség legendája. Kárpátalja: 1932.* Az Út, Pozsony, 1932. 46 p.

Mónus Gyula – Szerényi Ferdinánd: *Bene-Benea község jelene és múltja.* (Szociográfiai tanulmány.) Beregszász, „Kálvin”-nyomda, 1934.

Móricz Kálmán: *Nagydobrony.* Budapest–Beregszász: Hatodik Síp Alapítvány–Mandátum, 1995.

Fedinec Csilla -- Vehes Mikola (szerk.): *Kárpátalja 1919-2009. Történelem, politika, kultúra.* Budapest: Argumentum, 2010.

Csernicskó István: *Államok, nyelvek, államnyelvek. Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén (1867–2010).* Budapest: Gondolat, 2013.

Bányai, Viktória – Fedinec Csilla – Komoróczy Szonja Ráhel (szerk.): *Zsidók Kárpátalján: Történelem és örökség a dualizmus korától napjainkig*. Budapest, Aposztróf, 2013.

Szakál Imre: *Telepések és telepes falvak a csehszlovák Kárpátalján*. Budapest: MTA TK Kisebbségkutató Intézet –Kalligram, 2017.

Románia

K. Lengyel Zsolt: *A kompromisszum keresése*. Pro-Print, Csíkszereda, 2007.

Bokor Zsuzsa: *Testtörténetek. A nemzet és a nemi betegségek medikalizálása a két világháború közötti Kolozsváron*. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2013.

Horváth Sz. Ferenc: *Elutasítás és alkalmazkodás között. A romániai magyar kisebbségi elit politikai stratégiái (1930–1940)*. Pro-Print, Csíkszereda, 2007.

Bözödi György: *Székely bánja*. Bp.: MEFHOSZ, 1939.

Venczel József: *Erdélyi román földbirtokreform*. Kolozsvár: ETI, 1944.

Jakabffy Elemér–Páll György: *A bánági magyarság húsz éve Romániában 1918–1938*. Studium, Budapest, 1939.

Ligeti Ernő: *Súly alatt a pálma. Egy nemzedék szellemi élete 22 esztendő kisebbségi sorsban*. [Fraternitás 1941.] Pallas-Akad, Csíkszereda, 2004.

Mikó Imre: *Huszonkét év. Az erdélyi magyarság politikai története 1918. december 1-től 1940. augusztus 30-ig*. [Studium, 1941.] Optimum, Budapest, 1988.

Nagy Lajos: *A kisebbségek alkotmányjogi helyzete Nagyromániában*. [ETI, 1944.] Haáz Rezső Kulturális Egyesület, Székelyudvarhely, 1994.

Mikecs László: *Csángók*. Optimum, Budapest, 1989.

Bíró Sándor: *Kisebbségben és többségben románok és magyarok 1867–1940*. Csíkszereda: Pro-Print, 2002.

Gidó Attila (összeáll.): *Úton - Erdélyi zsidó társadalom- és nemzetépítési kísérletek 1918-1940*. Csíkszereda: Pro-Print, 2009.

Bárdi Nándor: *Otthon és haza. Tanulmányok a romániai magyarság történetéről*. Csíkszereda: Pro-Print, 2014.

L. Balogh Béni: *Küzdelem Erdélyért. A magyar-román viszony és a kisebbségi kérdés 1940-1944 között*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2013.

Sárándi Tamás (összeáll.): *Levezényelt visszacsatolás. Magyar katonai közigazgatás Észak-Erdélyben, 1940*. Csíkszereda: Pro-Print, 2010.

Egry Gábor: *Az erdélyiség „színeváltozása”. Kísérlet az Erdélyi Párt ideológiájának és identitáspolitikájának elemzésére*. Budapest: Napvilág, 2008.

Nagy Mihály Zoltán – Olti Ágoston (összeáll.): *Érdekképviselő vagy pártpolitika? - Iratok a Magyar Népi Szövetség történetéhez 1944-1953*. Csíkszereda: Pro-Print, 2009.

Stefano Bottoni: *Sztálin a székelynél. A Magyar Autonóm Tartomány története 1952-1960.* Csíkszereda: Pro-Print, 2008.

Kántor Lajos–Láng Gusztáv: *Romániai magyar irodalom 1945–1970.* Kriterion, Bukarest, 1971.

Vince Gábor: *Illúziók és csalódások. Fejezetek a romániai magyarság második világháború utáni történetéből.* Csíkszereda: Státus Könyvkiadó, 1999.

Földes György: *Magyarország, Románia és a nemzeti kérdés 1956–1989.* Budapest: Napvilág, 2007.

Tóth Sándor: *Jelentés Erdélyből II.* (1987) Paris Malakoff, 1990.

Oláh Sándor: *Csendes csatatér. Kollektivizálás és túlélési stratégiák a két Homoród mentén, 1949–1962.* Pro-Print, Csíkszereda, 2001.

Gagy József: *Aki tudta vitte. Lopás, közösség, társadalom.* Csíkszereda: Pro-Print, 2018.

Pál János: *Ellenállás, alkalmazkodás, kiszolgáltatás. Az Unitárius Egyház szerepkörei (1945–1965).* Csíkszereda: Pro-Print, 2017.

Novák Zoltán Csaba (összeáll.): *Aranykorszak? - A Ceaușescu-rendszer magyarságpolitikája 1965-1974.* Csíkszereda: Pro-Print, 2010.

Lőrincz József: *Az átmenet közéleti értékei a mindennapi életben.* Pro-Print, Csíkszereda, 2004.

Varga E. Árpád: *Fejezetek a jelenkori Erdély népesedéstörténetéből.* Budapest, Püski 1998.

Kinda István: *Kontrasztok. Gazdálkodási minták két székelőföldi régióban.* Sepsiszentgyörgy: SZNM, KJNT, 2017.

Bárdi Nándor – Éger György (szerk.): *Magyarok Romániában. Tanulmányok az erdélyi magyarságról 1990-2015.* Budapest: L'Harmattan, 2018.

Szerbia

Dévavári Zoltán: *Új partok felé: Kisebbségi kiütkeresés, szellemi irányzatok a Délvidéken és a Magyar Párt megalakulása (1918-1923).* Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2014.

Várad Imre: *Napló I.* Újvidék: Forum Könyvkiadó, 2011; *Napló II. 1943-1957.* Újvidék: Forum Könyvkiadó, 2012; Várad Tibor: *Libatoll és történelem.* Újvidék: Forum Könyvkiadó, 2017.

Hornyik Miklós: *A Délbácska története 1920-1929.* Újvidék: Hungarológiai Intézet, 1985.

Kende Ferenc: *Magyarokról magyaroknak. Népkisebbségi tanulmányok.* Noviszád, 1940.

Mák Ferenc (összeáll.): *Veremidő. Magyarok a királyi Jugoszláviában (1918–1941).* Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2019.

Csuka János: *A délvidéki magyarság története 1918–1941.* Püski, Budapest, 1995.

A. Sajti E. Enikő: *Impériumváltások, revízió, kisebbségek. Magyarok a Délvidéken 1918–1947.* Napvilág, Budapest, 2004.

Arday Lajos: *Magyarok a Délvidéken, Jugoszláviában*. BIP, Budapest, 2002.

Matuska Márton: *A megtorlás napjai. Ahogy az emlékezet megőrizte*. Újvidék: Fórum, 1991.

Vékás János: *Magyarok a Vajdaságban, 1944-1955*, Kronológia. Zenta: VMMI, 2011; *Magyarok a Vajdaságban, 1955–1959*. Kronológia. Zenta: VMMI, 2012.; *Magyarok a Vajdaságban, 1960-1964 – Kronológia*. Zenta: VMMI, 2013.

Vékás János: *Utak. Életinterjúk, 1980–1990*. Zenta: VMMI, 2010; *Utak 2. Interjúk és társadalomtörténeti portrék*. Zenta: VMMI, 2017.

Bori Imre: *Identitáskeresésben. Művelődéstörténeti tanulmányok. Művelődéspolitikai cikkek*. Újvidék: Fórum, 2000.

Tóth Lajos: *Magyar nyelvű oktatás a Vajdaságban 1944-től napjainkig*. Életjel, Szabadka, 1995.

Szerbhorváth György: *Vajdasági lakoma. Az Új Symposion történetéről*. Pozsony: Kalligram, 2005.

Hornják Árpád: *Magyar-jugoszláv diplomáciai kapcsolatok 1918-1927*. Novi Sad: Fórum, 2004.

Bori Imre: *A jugoszláviai magyar irodalom története*. Újvidék: Fórum, 2007.

Horvátország

Arday Lajos (szerk.): *Fejezetek a horvátországi magyarok történetéből*. TLA, Budapest, 1994.

Lábadi Károly: *Horvátországi magyar művelődéstörténeti lexikon*. Bellye: HMDK, 2015.

Lábadi Károly: *Szétszóratásban. A drávaszögi magyarság sorsüldözöttsége a háborúban, 1991-1998*. Budapest-Zágráb: Timp-MESZ, 2004.

Szlovénia

Kovács Attila: *Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között*. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2004.

Göncz László: *A muravidéki magyarság 1918–1941*. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2001.

Göncz László: *Felszabadulás vagy megszállás? A Mura mente 1941–1945*. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2006.

Arday Lajos–Joó Rudolf–Tarján G. Gábor (szerk.): *Magyarok és szlovének. Együttélésük és együttműködésük a jugoszláv–magyar határ mentén*. 1–2. k. Állami Gorkij Könyvtár, Budapest, 1987.

Szilágyi Imre: *Az önálló és demokratikus Szlovénia létrejötte*. TLA, Budapest, 1998.

Ausztria

Sozan Mihály: *A határ két oldalán*. Irodalmi Újság, Párizs, 1985.

Szépfalusi István: *Lássátok, halljátok egymást! Mai magyarok Ausztriában*. [2. bőv. kiad.] Magvető,

Budapest, 1992.

Susan Gál: Mi a nyelvcsere és hogyan történik? In Uő. *A nyelv politikája*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európa Kara, 2018. 197-206.

Nyugati magyarság

Várdy Béla: *Magyarok az Újvilágban. Az észak-amerikai magyarság rendhagyó története*. Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest, 2000.

Borbándi Gyula: *A magyar emigráció életrajza 1945–1985*. 1–2. k. Európa, Budapest, 1989.

Borbándi Gyula: *Emigráció és Magyarország. Nyugati magyarok a változások éveiben 1985–1995*. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, Basel–Budapest, 1996.

Fejős Zoltán: *A chicagói magyarok két nemzedéke, 1890-1940 : az etnikai örökség megőrzése és változása*. Budapest: Közép-Európa Intézet, 1993.

Papp Z. Attila (szerk.): *Beszédből világ. Elemzések, adatok amerikai magyarokról*. Budapest, MKI, 2008.